אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ, לֹא התירו בית שמאי, אף שעל ידי כך ימנע משמחת יום טוב. וכן בהכנת גוזלות, כיון שיש לחוש שמא אחר שיטלטלם ימלך ויבטל הזמנתו למפרע, הרי זה דומה למקום שאין דקר נעוץ, ולכך לא התירו בית שמאי בלא נענוע. אִי נַמִי – וכן בדעת בית הלל יש ליישב, שֶׁעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית הִלֵּל הָכָא להקל בהכנת גוזלות, אֶלָּא כֵּיוָן דְּכל איסורם רק משום מוּקְצֶה הוּא, לפיכך בְּעוֹמֵד וְאוֹמֵר על הגוזלות זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל, סָנֵי להוציאם מגדר מוקצה ולהזמינם לשימוש ביום טוב, אֲבָל הָתָם לֹא הקילו בית הלל להתירו לחפור בדקר משום שמחת יום טוב.

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע הוצרך רבי יוחנן לומר שמוחלפת השיטה: אֶלָּא אִי קַשְׁיָא לרבי יוחנן סתירה בין המשניות, הָא קַשְׁיָא. שנינו לקמן (יא:), בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין מְסַלְּקִין אֶת הַתְּרִיסִין [– דלתות פתחי החנויות] בְּיוֹם טוֹב אף לא לצורך שמחת יום טוב. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין לסלק את התריסין משום שמחת יום טוב, שיוכלו למכור תבלין ומיני מאכל לצורך החג. וְאַף התירו לְהַחֲזִיר את התריסין ולסגור את החנויות אחר כך. שאם לא כן, ימנעו מלפתוח בתחילה לצורך יום טוב. אַלְמָא – מוכח ממחלוקת זו, שגַּבֵּי שִׂמְחַת יוֹם טוֹב בֵּית שַׁמַּאי שאסרו בתריסין אֲבֵית שַׁמַּאי שהתירו בחפירת דקר לֹא קַשְׁיָא סתירה, משום שיש לחלק ולומר, דהָתָם התירו לחפור בדקר, משום דְּאִיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ בעפר מערב יום טוב, ואין בזה איסור חפירה, אבל הָכָא – בסילוק תריסין לֵיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ – כלומר, אין טעם להתיר כמו באופן שיש דקר נעוץ, משום שיש בסילוקן איסור בנין וסתירה לדעת בית שמאי הסוברים שיש בנין וסתירה בכלים. אֶלָּא הסתירה מֵבֵית הִלֵּל אֲבֵית הִלֵּל קַשְׁיָא. ועל כך אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שבמשנה לקמן לענין תריסין מוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָּה, והיינו שבית הלל הם האוסרים לסלק את התריסין, ובית שמאי מתירין אף להחזירן משום שמחת יום טוב, ולכך אין המשניות סותרות זו את זו, שלעולם בית הלל לא הקילו משום שמחת יום טוב.

דוחה הגמרא: (אי נמי) [דַּיְלְמָא לֹא הֵיא] – שמא אין צורך להחליף את השיטות, כיון שאפשר ליישב, שֶׁעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית הִלֵּל הָכָא להקל בסילוק תריסין ביום טוב, אֶלָּא מִשּׁוּם שסברו דְּאֵין בְּנָיָן בְּבֵלִים וְאֵין סְתִירָה בְּבֵלִים, ואין חשש בזה שיבוא לידי מלאכה דאורייתא. אֲבָל הָתָם לֹא הקילו בית הלל לחפור בדקר לצורך שמחת יום טוב, משום שלעולם אין בית הלל מקילים מחמת שמחת יום טוב, ואין סתירה בין המשניות:

משנה

נחלקו בית שמאי ובית הלל באופן הכנת יונים שבשובך מערב יום טוב, כדי שלא יהיו מוקצים ביום טוב. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, לֹא יִטּוֹל את היונים לשחטם ביום טוב אֶלָּא אִם כֵּן נָעֲנַע – משמש בהן בידיו מְבֻעוֹד יוֹם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, אין צריך להכינם במעשה אלא די שיהא עוֹמֵד וְאוֹמֵר, זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל.

גמרא

הגמרא מבארת את מחלוקת בית שמאי ובית הלל: אָמַר רַב חָנָן בַּר אַמִּי, מַחֲלוֹקֶת בִּכְרֵיכָה רִאשׁוֹנָה – זוג הגוזלות הראשון שנולדו השנה. שדרך מגדלי היונים להניח זוג הראשון בשובך להיות צוות לאמן. דְּבֵית שַׁמַּאי סָבְרֵי, כיון שאין דרך ליטלם גְּזִירִינָן דִּלְמָא אָתֵי לְאַמּוֹלְבֵי – שמא כשיטלם ביום טוב כדי לשוחטם, שוב יחוס עליהם ויחזירם לשובך,

ונמצא שטלטל שלא לצורך, לכך הצריכו שימשמש בהם מערב יום טוב, שאז אין חשש שימלך בו. וּבֵית הִלֵּל סָבְרֵי לֹא גְּזִירִינָן שמא יחזור בו, ולכן לא הצריכוהו לנענע מבעוד יום. אֲבָל בִּכְרֵיכָה שְׁנִיָּה – מהזוג השני ואילך, דִּבְרֵי הַכֹּל – אף לבית שמאי בְּעוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל, סָנֵי, כיון שדי להכינם באמירה כדי שלא יהיו מוקצים.

שואלת הגמרא: וּבֵית הִלֵּל, לָמָּה לֵיהּ לְמֵימַר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל – בית שמאי אף לצורך שמחת יום טוב. ולכך גם לא התירו ליתן הערב לפני הדורסן משום שמחת יום טוב. אִי נַמִי – וכן בדעת בית הלל יש ליישב, שֶׁעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית הִלֵּל הָכָא להקל בנתינת הערב לפני הדורסן, אֶלָּא משום שסוברים שאינו נראה כמעבד את הערב, דְּהרי הערב חָזֵי לְמִזְנָא עָלְיָיהּ – ראוי לשבת עליו ויאמרו הרואים ששוטחו כדי שיישבו עליו, אֲבָל הָתָם לֹא התירו בית הלל חפירה בדקר משום שמחת יום טוב, ואין סתירה בין המשניות.

הגמרא מבארת באופן אחר: אֶלָּא אִי קַשְׁיָא לרבי יוחנן סתירה בין המשניות, הָא קַשְׁיָא. שנינו לקמן (יא:), בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין מְסַלְּקִין אֶת הַתְּרִיסִין [– דלתות פתחי החנויות] בְּיוֹם טוֹב אף לא לצורך שמחת יום טוב. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין לסלק את התריסין משום שמחת יום טוב, שיוכלו למכור תבלין ומיני מאכל לצורך החג. וְאַף התירו לְהַחֲזִיר את התריסין ולסגור את החנויות אחר כך. שאם לא כן, ימנעו מלפתוח בתחילה לצורך יום טוב. אַלְמָא – מוכח ממחלוקת זו, שגַּבֵּי שִׂמְחַת יוֹם טוֹב בֵּית שַׁמַּאי לְחוּמְרָא וּבֵית הִלֵּל לְקוּלָּא. וּממשנה זו רְמִינְהִי על מה ששנינו לעיל (ב.), הַשּׁוֹחֵט חַיָּה וָעוֹף ביום טוב, וטעון כסוי הדם, בֵּית שַׁמַּאי וְכוּ' אומרים יחפור בדקר ויכסה את הדם בעפר. ובית הלל אומרים שלא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום. הרי מוכח להיפך שבית שמאי הקילו משום שמחת יום טוב, ובית הלל מחמירים. ומשום קושיא זו אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שמּוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָּה במשנה לקמן, והיינו שבית הלל הם האוסרים ליתן הערב לפני הדורסן, ובית שמאי מתירים משום שמחת יום טוב.

דוחה הגמרא: מַמַּאי שיש להחליף את השיטות, דִּלְמָא לֹא הֵיא, שהרי יש לפרש שעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי הָתָם שמותר לחפור בדקר, אֶלָּא הֵיכָא דְּאִיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ בעפר מערב יום טוב, משום שסברו שאין בכך איסור חפירה, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ, לֹא התירו בית שמאי אף לצורך שמחת יום טוב, ולכך גם לא התירו נטילת 'עלי' שמלאכתו לאיסור כדי לקצב עליו בשר אף שהוא צורך שמחת יום טוב. אִי נַמִי – וכן בדעת בית הלל יש ליישב, דַּעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית הִלֵּל הָכָא להקל בטלטול העלי ביום טוב אֶלָּא משום דְּאִיכָּא תּוֹרַת כְּלִי עָלָיו, ואינו מוקצה מחמת גופו אלא משום שמלאכתו לאיסור, לכך הותר לטלטלו לצורך שימוש בגופו, אֲבָל הָתָם לֹא הקילו בית הלל לחפור בדקר משום שמחת יום טוב, ואין סתירה בין המשניות.

הגמרא מבארת באופן אחר מדוע הוצרך רבי יוחנן לומר שמוחלפת השיטה: אֶלָּא אִי קַשְׁיָא לרבי יוחנן סתירה בין המשניות הָא קַשְׁיָא. שנינו לקמן (יא.), בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אֵין נוֹתְנִין ביום טוב אֶת הָעוֹר שהופשט בו ביום לִפְנֵי הַדּוֹרְסָן – במקום דריסת בני אדם, כדי שיעבד העור ולא יפסד, משום שנראה כמעבד ביום טוב. וְכן כיון שהעור מוקצה לֹא יַגְבִּיהֶנּוּ לטלטלו לאחר הפשטתו אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עָלָיו כְּזַיִת בָּשָׂר, שבכך בטל העור לגבי הבשר ומתירו בטלטול. וּבֵית הִלֵּל מַתִּירִין בשתיהן, כדי שלא ימנע מלשחוט לצורך יום טוב מחשש שיפסד העור. אַלְמָא – ממחלוקת זו מוכח, שגַּבֵּי שִׂמְחַת יוֹם טוֹב בֵּית שַׁמַּאי לְחוּמְרָא וּבֵית הִלֵּל לְקוּלָּא. וּממשנה זו רְמִינְהִי על מה ששנינו לעיל (ב.), הַשּׁוֹחֵט חַיָּה וָעוֹף בְּיוֹם טוֹב, וְכוּ' בית שמאי אומרים יחפור בדקר ויכסה את הדם בעפר, ובית הלל אומרים לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום. הרי מוכח להיפך שבית שמאי הקילו משום שמחת יום טוב, ובית הלל מחמירים. ומשום קושיא זו אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שמּוּחְלֶפֶת הַשִּׁיטָּה במשנה לקמן, והיינו שבית הלל הם האוסרים ליתן הערב לפני הדורסן, ובית שמאי מתירים משום שמחת יום טוב.

דוחה הגמרא: מַמַּאי שיש להחליף את השיטות, דִּלְמָא לֹא הֵיא, שהרי יש לפרש שעַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי הָתָם שמותר לחפור בדקר, אֶלָּא הֵיכָא דְּאִיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ בעפר מערב יום טוב, ואין בכך איסור חפירה, אֲבָל הֵיכָא דְּלֵיכָּא דֶּקֶר נָעוּץ, לֹא התירו

המשך בעמוד פא

מדוע הצריכוהו לברר ולהזמין בערב יום טוב דווקא יונים מסוימות, והלא לֵימָא – די שיאמר, מְכָאן – משובך זה אֲנִי נוֹטֵל לְמָחָר כדי צרכי, וביום טוב יברר אלו יונים הוא רוצה לשחוט, ובכך יתברר למפרע [מדין ברירה] שיונים אלו הן שהוכנו מערב יום טוב כשאמר 'מכאן אני נוטל'. וְכִי תֵּימָא בֵּית הִלֵּל לֵית לְהוּ בְּרֵירָה – אינם סוברים דין ברירה, ולא יתברר למפרע שיונים אלו שנטל ביום טוב היו מוכנות מערב יום טוב, ולכך הצריכוהו לברר ולהזמין מערב יום טוב יונים מסוימות. וְהלא תָּנֵנ (אהלות פ"ז מ"ג) שלדעת בית הלל יש ברירה. ששנינו לענין טומאת אהל, חַמָּה נמצא בַּבַּיִת, וְלוֹ – לבית פָּתָחִים הָרְבֵּה וכולם סגורים, ואין ידוע מאיזה פתח יוציאו את המת, כּוּלָּן – כל הפתחים טְמֵאִים, ולכך כל הכלים הנמצאים בחלל הפתחים מבחוץ, נטמאו. שגזרו חכמים טומאה על הפתח שהמת עתיד לצאת דרכו, וכיון שאין ידוע באיזה פתח יוציאו את המת, כולם טמאים. ואם נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן לאחר מיתת המת, ומעתה ודאי שמכאן יוציאוהו, רק הוּא טָמֵא ומטמא מה שתחתיו, וְכוּלָּן – שאר הפתחים הסתומים טְהוֹרִין, וכל הכלים שיונחו בחללם מכאן ולהבא, טהורים. וכן אפילו אם לא נפתח אחד מהן, אלא רק חִשֵּׁב העוסק במת לְהוֹצִיאוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בְּחַלּוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טפחים, הרי המחשבה שחישב להוציאו דרך פתח זה מַצֶּלֶת עַל כָּל הַפְּתָחִים כּוּלָּן, שטהורים הם. ובדין זה נחלקו בית שמאי ובית הלל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, וְהוּא שֶׁחִשֵּׁב לְהוֹצִיאוֹ עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת – רק אם קודם המיתה חשב העוסק בו להוציאו אחר שימות מפתח זה, שאר הפתחים טהורים. אבל אם המחשבה היתה לאחר שכבר מת, אינה מועלת לטהר את הפתחים למפרע, שהרי בין המיתה למחשבה כבר חל טומאה על הכלים שהיו בחלל הפתחים באותו הזמן, ואין אומרים שמחשבתו שאחר כך מועלת לברר הדבר למפרע שסוף המת היה לצאת מפתח זה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אַף אם מחשבתו היתה מֻשָּׁמוֹת הַמֵּת – אחר המיתה, מועלת מחשבתו לטהר שאר הפתחים למפרע, שהוברר הדבר שכבר מתחילה היה המת אמור לצאת מפתח זה ולא משאר הפתחים. הרי מוכח שלדעת בית הלל יש ברירה, ומדוע הצריכו בית הלל במשנתינו לברר יונים מסוימות מערב יום טוב, ולא סמכו על דין ברירה.

מיישבת הגמרא: אף בית הלל סוברים שאין ברירה ולכך הצריכו לזמן יונים מסוימות מערב יום טוב. וממה ששנינו שטיהרו בית הלל את שאר הפתחים אף במחשבה שלאחר המיתה, אין ראיה שיש ברירה, כיון דַּהֲא אִתְּמַר עֲלָהּ – על משנה זו, אָמַר רַבָּה, לא אמרו בית הלל שמחשבה לאחר מיתה מועלת לְטַהֵר אֶת הַפְּתָחִים, אלא מְכָּאן וּלְהַבָּא, דהיינו לענין כלים שנכנסו לחלל הפתחים לאחר מחשבתו להוציא את המת מפתח אחר, אבל כלים שהיו לפני המחשבה, טמאים. משום שלא הוברר הדבר למפרע שלא היה סוף המת לצאת דרך שאר פתחים, שהרי אף לדעת בית הלל אין ברירה. ואילו בית שמאי מטמאים אף את הכלים שבאו לאחר המחשבה, כיון שכבר ירדה טומאה על הפתחים קודם מחשבה, שוב לא עולה מהם אלא על ידי מעשה, כגון שנפתח אחד מהפתחים. וְכֵן אָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, שאמרו בית הלל לְטַהֵר אֶת הַפְּתָחִים מְכָּאן וּלְהַבָּא, מִכָּאן וּלְהַבָּא אין לְמַפְרֵעַ לֹא.

הגמרא מיישבת באופן אחר: רַבָּא אָמַר, לְעוֹלָם בית הלל מטהרים את הפתחים אף לְמַפְרֵעַ משום שסוברים שיש ברירה. וְאף הָכָא – בהכנת היונים, מעיקר הדין היה יכול לברר את היונים ביום טוב. ומה שהצריכו בית הלל לברר מערב יום טוב הַיְינוּ טַעֲמָא, משום שחששו דִּלְמָא כשיברור ביום טוב את היונים לשחיטה יהא מְטַלְטֵל וְשָׁכִיחַ, מְטַלְטֵל וְשָׁכִיחַ – ממשמש אחת לאחת לדעת מי השמנות שבהן, ומניח, וְנמצא דְּקָא מְטַלְטֵל ביום טוב מִידֵּי דְּלֹא חָזֵי לֵיהּ – דבר שלא הזמינו, שהרי מאתמול לא זימן אלא כדי צורכו. ולכך הצריכוהו לברר מערב יום טוב.

שואלת הגמרא: אם זהו טעמן של בית הלל, היה להם להצריך שיבדקום במשמוש מערב יום טוב כדי שלא יבדקום ביום טוב, וְהָא אָמְרַתְּ, שלדעת בית הלל בְּעוֹמֵד וְאוֹמֵר זֶה וָזֶה אֲנִי נוֹטֵל סַגְיָא ואין צריך למשמש. מיישבת הגמרא: הָנֵי מִילֵּי – כלומר, באופן שברר וזימן בין כחושים בין שמנים מֵעֵרֶב יוֹם טוֹב, מתוך כך הוא יודע שמה שלא זימן מוקצה הוא ולא יבוא לטלטלו.

אֲבָל לברור אותן בְּיוֹם טוֹב, אָסוּר, דְּזִימְנִין – פעמים דְּכשיבוא
ליטלם מִשְׁתַּכְּחֵי – ימצא שנטל יונים שנראו כִּשְׁמֵנִים והרי הם
כָּחוּשִׁים, וְאילו יונים שנראו כָּחוּשִׁים הרי הם שְׁמֵנִים, ויניח
הראשונים ויטול השנים, וְנמצא דְּקָמְטַלְטֵל מְיָדֵי דְּלֹא חָזֵי לֵיהּ –
טלטל מוקצה, שהרי לא הוכנו מערב יום טוב אלא כדי צורך
הסעודה. אִי נַמִי – עוד טעם שיש להזמינם ולבררם בערב יום טוב,
ולא לסמוך על דין ברירה, משום דִּזִימְנִין דְּמִשְׁתַּכְּחֵי כָּלְהוּ כְּחוּשִׁים
וְשָׁכִיךְ לְהוּ – יש לחשוש שמא ביום טוב ימצא שכל היונים
שבאותו שובך כחושים, ויניח את כולם מלשחוט, וְאָתֵי לְאִמְּנוּעֵי
מִשְׁמְחַת יוֹם טוֹב:

משנה

זְמַן בערב יום טוב גוזלות שְׁחוֹרִים, ולא היו גוזלות אחרים בשובך,
וּביום טוב מָצָא באותו הקן גוזלות לְבָנִים במקום השחורים, וכן
זימן לְבָנִים וּמָצָא שְׁחוֹרִים, וכן זימן שְׁנַיִם **וּמָצָא** שְׁלֹשָׁה, בכל אופנים
אלו הגוזלות שנמצאו אֲסוּרִים. משום שודאי הגוזלות שהכין
בערב יום טוב הלכו להם, והגוזלות שנמצאו באו ממקומות
אחרים, והרי הם מוקצה, אבל אם זימן שְׁלֹשָׁה **וּמָצָא** שְׁנַיִם, הרי
השנים מוּתָּרִים, שאנו תולים שהם אותם גוזלות שהזמינם בערב
יום טוב, אלא שהשלישי שנחסר הלך לו. ואם זימן גוזלות **פְּתוּחַ**
הַקֵּן, וכשבא ליטלם מָצָא גוזלות רק **לְפָנִי** הַקֵּן – בדף הקן שבולט
לחוץ, הרי הגוזלות **אֲסוּרִין**, שחוששין שהגוזלות שהכין בערב יום
טוב הלכו להם, ואלו שנמצאו באו ממקומות אחרים, והרי הם
מוקצה. **וְאִם אֵין שָׁם** – אם לא היו בערב יום טוב סמוך לקן שזימן
אֶלָּא הֵם, הֲרֵי אֵלּוּ שנמצאו לפני הקן ביום טוב **מוּתָּרִים:**

גמרא

שנינו במשנה: זימן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים,
הרי הם אסורים. שואלת הגמרא: **פְּשִׁיטָא**, שהרי ודאי הם גוזלות
אחרים שלא הזמינם. מיישבת הגמרא: **אָמַר רַבָּה**, אין כוונת
המשנה שזימן שחורים וזימן לבנים הם שני אופנים נפרדים, אלא
הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, כְּגוֹן שֶׁזִּמֵּן גוזלות **שְׁחוֹרִים** בקן זה, **וּגוזלות לְבָנִים**
בקן אחר, ושני הקינים היו באותו שובך, **וְהִשְׁכִּים** ביום טוב **וּמָצָא**
שְׁחוֹרִים בִּמְקוֹם הַלְּבָנִים, וּלְבָנִים בִּמְקוֹם הַשְּׁחוֹרִים, הרי הם אסורים.
וּתְחִידוּשׁ הוּא, דַּמַּהּ דְּתֵימָא חָנֵי אִינָהוּ נִינְהוּ, וְאִתְּהַפּוּכֵי אִתְּהַפּוּךְ –
הגוזלות שנמצאו בשני הקינים הם אלו שהזומנו בערב יום טוב,
אלא שהחליפו מקומותיהם, ומותרים הם, שהרי הזומנו בערב יום
טוב. קָא מַשְׁמַע לָן שחוששים שמא **חָנֵךְ אָזְדוּ לְעֵלָּמָא** – הגוזלות
שזימן הלכו להם, **וְחָנֵי** שנמצאו, **אֲחֵרִינִי נִינְהוּ**, ומוקצים הם.

מביאה הגמרא ראיה מדין זה במשנתינו כשיטת רבי חנינא: **לֵימָא**
מְסַיַּיע לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, רוֹב וְקִרְוֹב – דבר שאנו
מסופקים בו מאין הוא בא, להתיר או לאסור, ואפשר לתלות כצד
אחד שבא מ'רוב' העולם, או לתלות כצד השני שבא ממקום
'קרוב' שיש שם רק מיעוט, אזי **הָלֵךְ אַחַר הָרוֹב** ולא אחר הקרוב.
שהרי במשנתינו מסופקים אנו אם הגוזלות השחורים או הלבנים
שנמצאו בשני הקינים באו מהקן ה'קרוב' [שהחליפו מקומותיהם]
ומותרים הם, שהרי הוזמנו בערב יום טוב, או שבאו מן ה'רוב'
דהיינו מקומות אחרים בעולם ששם רבים הגוזלות, ואסורים הם
משום מוקצה. ומאחר ששנינו שאסורים הם, הרי מוכח כרבי
חנינא שתולין ב'רוב' ולא ב'קרוב'. דוחה הגמרא: במשנתינו
מדובר שאף הגוזלות האסורים 'קרובים' הם, **וּכְדְאָמַר אַבָּיֵי** (לקמן
יא.) על דין המובא בהמשך המשנה שמדובר **בְּדָף, הָכָא נַמִי** – אף
בדין זה יש לומר שמדובר **בְּאופן** שיש **דָּף** הבולט מהשובכות
החוצה, ודרך גוזלות משאר מקומות לנוח עליו. ונמצא שגם
גוזלות אלו 'קרובים' הם, ולכך תולים שהגוזלות שנמצאו באו
מ'הרוב והקרוב' דהיינו מאותו דף ואסורים, שהרי לא זימנם מערב
יום טוב. ונמצא שאין ראיה ממשנתינו לכללו של רבי חנינא:

שנינו במשנה: זימן **שְׁנַיִם, וּמָצָא שְׁלֹשָׁה**, הרי הם **אֲסוּרִין**: מבארת
הגמרא: שאסורין הם **מִמָּה נַפְשָׁךְ**, שכן **אִי אֲחֵרִינִי נִינְהוּ** – אם כל
השלשה באו ממקומות אחרים, **הָא אֲחֵרִינִי נִינְהוּ** – הרי אינם
מזומנים ומוקצים הם, **וְאַף אִי לֹא** כל השלושה **אֲחֵרִינִי נִינְהוּ**, אלא
שנים מהם הם אותם שהזומנו בערב יום טוב, מכל מקום עדיין **הָא**
אֵיכָּא חַד דְּמֵעֲרַב בֵּהּ – הרי מעורב כאן גוזל שלישי שלא הוזמן,
וכיון שאין אנו מכירים מי הוזמן, כולם אסורים מספק:

שנינו במשנה: זימן **שְׁלֹשָׁה** גוזלות, **וּמָצָא שְׁנַיִם**, הרי אלו **מוּתָּרִין**:
מבארת הגמרא: **מַאי מַעְמָא** השנים מותרים, משום שיש לתלות
דְּהָנֵי אִינָהוּ נִינְהוּ, וְחַד מִנַּייְהוּ אָזַל לְעֵלְמָא – השנים שנמצאו הם
אלו שהזומנים, אלא שהשלישי הלך לו, ואין חוששים שכשם
שאחד יצא מהקן כך שאר גוזלות יצאו, ואלו אחרים הם. מקשה
הגמרא: וכי **לֵימָא דְּסָתְּנִיתִין כְּרַבִּי הִיא וְלֹא כְּרַבָּנָן**, שנחלקו בענין
מעות של קדושת מעשר שני. **דְּתַנְיָא, הִנִּיחַ** בתיבה **מָנֶה** – מאה זוז
של מעשר שני, **וּלְאַחַר זמן מָצָא שָׁם מָאתַיִם** זוז, הרי אנו חוששים
שמנה אחד זהו של מעשר שהונח בתחילה ורק הוסיף עליו עוד
מנה של חולין, ולכך במאתים אלו **חוּלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי מְעוֹרְבִין זֶה**
בָּזֶה, שהרי לא ידוע איזה מהם מעשר שני ואיזה של חולין, **דִּבְרֵי**
רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, כיון שלא מצא את המעות כפי שהניחם
בתחילה, יש לתלות שאת המנה של מעשר שני כבר נטל מכאן
והניחו במקום אחר, ושוב הניח כאן מאתים אחרים של חולין,
ולכך **הַכֹּל חוּלִּין**. ואין לחשוש שמא רק הוסיף מנה אחד של חולין
על אותו מנה של מעשר, משום שאין רגילות להניח מעות חולין
עם מעות מעשר שני יחד. ואם **הִנִּיחַ מָאתַיִם** זוז של מעשר שני,
וּלאחר זמן מָצָא רק **מָנֶה**, אין אנו תולים שכל המאתים של מעשר
כבר ניטלו מכאן, ווזהו מנה של חולין שהונח שוב, אלא חוששין
שמאותם מאתים של מעשר נשאר כאן **מָנֶה מוּפָּל**, **וְאילו** המָנֶה
השני **מוּפָּל** – ניטל מכאן, ולכך יש לנהוג בנשאר כדין מעשר שני,
דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, הַכֹּל חוּלִּין, שכיון שודאי לא העלה מנה
אחד לאכול בו בירושלים כדינו, אין לומר שהפרידם זה מזה סתם,
אלא יש לתלות שנטל את כל המאתים זוז למקום אחר, ושוב
הניח כאן מנה אחר של חולין. ונמצא שסברת משנתינו בזימן
שלשה גוזלות ומצא שנים שתולין שאחד הלך והשנים נשארו
מאתמול, אינה אלא כסברת רבי בהניח מאתים של מעשר ומצא
מנה שחוששין שאחד ניטל ואחד נשאר מונח. שאילו לרבנן, כשם
שסברו במעות מעשר שאין לומר שנפרדו זה מזה, כך בגוזלות אין
לומר שאחד הלך ואחד נשאר. ואיך סתמה משנתינו כרבי שיהיה
הלכה כמותו, והלא כלל בידינו שאין הלכה כרבי במקום שנחלקו
רבנן עליו. מתרצת הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** שמשנתינו **כְּרַבָּנָן** היא, יש
לחלק בין גוזלות למעות, **דְּהָא אִתְּמַר עָלָּהּ, רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר**
דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ, שרק בגוזלות יש לתלות שאחד הלך והאחרים
נשארו, משום **דִּשְׁאנֵי גּוֹזָלוֹת הוֹאִיל וְהֵם עֲשׂוּיִין לְדַהּוֹת** כל אחד
בפני עצמו, אבל מעות, כיון שלא הלכו מאליהם אלא נטלו אותם
מכאן, מסתבר שנטלו את שניהם כאחד.

שואלת הגמרא על תירוץ זה: **וְלָמָּה לִי** – מדוע הוצרכו רבי יוחנן
או רבי אלעזר **לְשַׁנּוּיֵי עָלָּהּ, שַׁאנִי גּוֹזָלוֹת הוֹאִיל וַעֲשׂוּיִין לְדַהּוֹת.**
וְהלא הָא אִתְּמַר עָלָּהּ דְּהַהִיא – על מחלוקת רבי ורבנן במעות של
מעשר שני, **דְּנחלקו רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר** בביאור מחלוקתם, **חַד**
אָמַר, בִּשְׁנֵי כִּיסִין מַחֲלוֹקֶת – רק באופן שלכל מנה היה כיס בפני
עצמו, חולק רבי על רבנן וסובר שאחד ניטל ואחד נשאר, **אֲבָל** אם
היו שניהם **בְּכִיס אֶחָד, דִּבְרֵי הַכֹּל חוּלִּין**, שאף רבי מודה שלא
מסתבר שהפריד ונטל מנה אחד מתוך הכיס, אלא ודאי נטל
שניהם, והמנה הנמצא של חולין הוא. **וְחַד אָמַר** להיפך, שרק
באופן שהיו שניהם **בְּכִיס אֶחָד, מַחֲלוֹקֶת** – חלקו חכמים על רבי
וסברו שתולים שניטלו שניהם, **אֲבָל** כשהיו **בִּשְׁנֵי כִּיסִין** נפרדים,
דִּבְרֵי הַכֹּל מָנֶה מוּנָּח וּמָנֶה מוּפָּל, שאף חכמים מודים שאין כאן
סברה לומר שניטלו שניהם באחד. ומעתה הלא את נידון משנתינו
יש לדמות לשני כיסים נפרדים, שהרי אין גוזל אחד תלוי בחבירו,
וּבְשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר בִּשְׁנֵי כִּיסִין מַחֲלוֹקֶת רבי ורבנן, אכן קשה
שמשנתינו כדעת רבי היא ולא כרבנן, ולכך **הֵיינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ** רבי
יוחנן או רבי אלעזר **לְשַׁנּוּיֵי הָכָא שַׁאנִי גּוֹזָלוֹת הוֹאִיל וַעֲשׂוּיִין לְדַהּוֹת.**
אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר בְּכִיס אֶחָד מַחֲלוֹקֶת, אֲבָל בִּשְׁנֵי כִּיסִין דִּבְרֵי הַכֹּל

המשך בעמוד מ

מָנָה מוּחָ מוּמָנָה וּמָנָה מוּמָטָל, נמצא שאף רבנן מודים בנידון שני כיסים הדומה למשנתינו, אם כן **הַשְׁתָּא לָמָּה לִי** – לרבי יוחנן או לרבי אלעזר **לְשַׁנּוּיֵי עֲלָהּ** 'שאני גוזלות הואיל ועשויין לדדות', **הָא אָמְרַתְּ בְּשֶׁנֵּי כִּיסִּין לֹא פָּלְגִי** רבנן על רבי, ואף בלא תירוץ זה סתימת משנתינו מתיישבת בין לרבי ובין לרבנן.

מיישבת הגמרא: **אֲמַר רַב אַשִׁי**, נידון משנתינו דומה לכיס אחד, משום **דְּהָכָא** – משנתינו עוסקת אף **בְּאוּפַן שֶׁהוּא הַגּוֹזָלוֹת מְקוּשָּׁרִים** זה לזה, **וְכֵן** אותו אמורא שפירש ש'בכיס אחד מחלוקת' אין כוונתו כיס אחד ממש, אלא בשני **כִּיסִּים מְקוּשָּׁרִים עֲסָקִינַן**, ומעתה אף שבשני כיסים נפרדים מודים רבנן, מכל מקום נידון משנתינו הדומה לשני כיסים מקושרים אינו אלא כרבי, ולכך הוצרכו רבי יוחנן ורבי אלעזר לומר שמשנתינו אף כרבנן היא ו'שאני גוזלות הואיל ועשויים לדדות', והיינו שאף **בְּגוֹזָלוֹת** מקושרים, הואיל ודרכם לדדות **מָנָתְחֵי אַהֲדָדֵי** – מתנתקים זה מזה, ומודים רבנן שאפשר שימצא זה בלא זה, אך **בְּכִיסִּין** מקושרים סברו רבנן **שֶׁלֹּא מָנָתְחֵי אַהֲדָדֵי**, וכיון שניטל אחד ניטל גם השני. **וְרַבִּי** החולק וסובר שמנה מונח ומנה מוטל **אָמַר לָךְ**, שבְּכִיסִּין מקושרים **נַמִּי** אפשר שניטל זה בלא זה, משום **דִּזְמִנִּין**